

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертацію Чабанець Тетяни Миколаївни "Удосконалення
механізмів державного управління інтелектуальною власністю в
Україні", поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 - механізми
державного управління

Актуальність обраної теми досліджень.

У сучасних умовах стрімкої цифровізації, глобалізації ринку інтелектуальних продуктів і зростання значення інновацій як чинника конкурентоспроможності національної економіки питання ефективного державного управління сферою інтелектуальної власності (ІВ) набуває особливої актуальності. В Україні, попри наявність відповідної нормативно-правової бази та інституцій, механізми реалізації державної політики у цій сфері залишаються фрагментарними, недостатньо систематизованими та малоефективними в контексті цифрових викликів. Це посилюється зростаючим значенням нематеріальних цифрових активів — акаунтів, баз даних, програмного забезпечення, створеного за допомогою штучного інтелекту, віртуальних об'єктів тощо — правове регулювання яких лише формується.

Дослідження Чабанець Тетяни Миколаївни є своєчасним і значущим, оскільки комплексно аналізує чинні механізми державного управління інтелектуальною власністю та обґрунтовує шляхи їх удосконалення з урахуванням викликів цифрової епохи. Особливої ваги набуває авторський підхід до трактування механізмів ІВ як динамічної системи, здатної адаптуватися до новітніх технологій, а також запропоновані зміни до законодавства, що відповідають сучасним тенденціям розвитку цифрової економіки. Актуальність теми також підтверджується потребою в адаптації українських практик до міжнародних стандартів у сфері інтелектуальної власності, а також необхідністю посилення регіонального управління в умовах децентралізації. Отже, дисертаційне дослідження має вагоме теоретичне, практичне і прикладне значення для розвитку науки державного управління.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, сформульовані в дисертаційній роботі Чабанець Тетяни Миколаївни, мають належний рівень обґрунтованості та внутрішньої логічної узгодженості, що забезпечується використанням сучасного міждисциплінарного підходу до дослідження проблем державного управління інтелектуальною власністю в умовах цифрової трансформації. Авторка вдало поєднує теоретичні концепції механізмів державного управління з аналізом практик цифрового регулювання та

зарубіжного досвіду, що дозволяє отримати комплексне бачення предмету дослідження.

Висновки базуються на системному аналізі нормативно-правової бази України, міжнародних договорів, рекомендацій ВОІВ, судової практики, галузевих підзаконних актів, а також на результатах опрацювання наукових джерел у сфері державного управління, права інтелектуальної власності, інституційної економіки та інформаційного права. Застосовано відповідні методи наукового пізнання: порівняльно-правовий, функціональний, формально-юридичний, структурно-логічний, а також метод моделювання управлінських механізмів у цифровому середовищі. Це сприяло отриманню результатів, що мають наукову новизну та практичну цінність.

Особливої уваги заслуговує аргументація необхідності розширення складу механізмів державного управління інтелектуальною власністю з урахуванням цифрових інструментів, а також удосконалення регіональної структури управління ІВ у контексті децентралізації. Авторка пропонує чітку блокову модель регіонального управління, що охоплює інноваційно-відтворювальний, інституційний, координаційний та аналітичний елементи, що є результатом глибокого аналізу вітчизняної практики та узагальнення закордонного досвіду.

Значний науково-практичний інтерес становлять запропоновані законодавчі ініціативи, зокрема щодо доповнення Цивільного кодексу України положеннями про об'єкти, створені із застосуванням штучного інтелекту, а також про цифрову особистість і цифровий профіль. Вони ґрунтуються на світових тенденціях правового реагування на виклики, пов'язані з розширенням цифрових відносин. Незважаючи на новизну тематики, авторка демонструє обґрунтовану позицію щодо інтеграції цифрових правових категорій у чинну нормативну систему без створення окремого «цифрового обороту», що є дискусійним, але обґрунтованим підходом, послідовно аргументованим у роботі.

У межах управлінсько-правового аналізу авторкою доведено, що механізми державного управління ІВ повинні трансформуватись не лише шляхом адаптації законодавства, а й через зміну принципів управлінської діяльності, зокрема з урахуванням нових ризиків — кіберзагроз, втрати доступу до цифрових активів, порушення інформаційної безпеки. Обґрунтовано введення нової правової конструкції — «права доступу до віртуального об'єкта», що має потенціал практичного застосування як у сфері захисту прав користувачів, так і в майбутній судовій практиці.

Результати дисертаційного дослідження ґрунтуються також на практичних прикладах з українського і зарубіжного досвіду (США, Великобританія, Японія, Корея), що свідчить про достатню емпіричну базу дослідження. Усі положення логічно впливають із загальної наукової концепції, яку авторка послідовно розкриває в розділах дисертації. Наукова новизна не суперечить чинному законодавству, а, навпаки, узгоджується з

основними напрямками його розвитку, зокрема у сфері цифрової трансформації публічного управління.

Загалом слід зазначити, що висновки та рекомендації дисертаційної роботи є обґрунтованими, мають чітке теоретичне підґрунтя та практичне значення. Вони не лише поглиблюють наукове уявлення про механізми державного управління у сфері інтелектуальної власності, а й можуть бути використані при формуванні державної політики, розробці нормативно-правових актів та вдосконаленні управлінських практик у зазначеній сфері.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність отриманих у дисертаційному дослідженні результатів забезпечується системним використанням сучасного наукового інструментарію, теоретико-методологічним обґрунтуванням вибраних підходів, багатокомпонентністю емпіричної бази та логічною послідовністю викладення наукового матеріалу. Дисертанткою застосовано комплекс методів дослідження: структурно-функціональний, порівняльно-правовий, інституційний, формально-логічний, а також методи аналізу й синтезу, що дозволили отримати верифіковані висновки й науково-практичні рекомендації.

Наукова новизна дослідження полягає у вирішенні актуальної наукової проблеми вдосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні в умовах цифрової трансформації. У роботі вперше запропоновано розглядати принципи державного управління інтелектуальною власністю як динамічну систему, що трансформується під впливом цифрових технологій і нових моделей інформаційної взаємодії. Доведено актуальність управлінсько-правового аналізу цифровізації в контексті обмежень обороту нематеріальних активів (акаунтів, медичних баз даних тощо).

Удосконалено складові механізмів державного управління у цій сфері: деталізовано правовий, організаційно-економічний, контрольний та захисний компоненти; проаналізовано нормативну базу (Цивільний кодекс, профільні закони, підзаконні акти), визначено ролі інституцій (Мінекономіки, НОІВ, правоохоронних органів) та узагальнено їхню взаємодію. Також було конкретизовано структуру регіональної системи управління інтелектуальною власністю, що складається з чотирьох функціональних блоків: інноваційно-відтворювального, інституційного, координативного та аналітичного.

Дисертанткою удосконалено концепцію судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності як окремого роду інженерно-технічної експертизи з урахуванням нематеріальної природи об'єктів, що досліджуються. Обґрунтовано типологію об'єктів, визначено їх родові та видові класи, окреслено специфіку експертних завдань — ідентифікаційного та діагностичного характеру.

Подальшого розвитку набули законодавчі ініціативи, зокрема стосовно: об'єктів, створених штучним інтелектом (зміни до ст. 420 ЦКУ), авторських прав на неймережеве ПЗ (ст. 433-1 ЦКУ), цифрової особистості та цифрового профілю (зміни до спеціальних законів). Ці пропозиції базуються на аналізі сучасної практики цифрової взаємодії в управлінні та праві.

Окреме значення має розвиток теоретичних підходів до трансформації правових засад державного управління інтелектуальною власністю в цифрову епоху. Авторка систематизувала принципи цивільного права за релевантністю до цифрових відносин, виокремивши дві групи: модифіковані принципи (захист прав, свобода договору, добросовісність) та новітні (безпаперовість, інформаційна безпека, доступ до цифрових даних). У дисертації обґрунтовано доцільність гнучкого тлумачення правових категорій, інтеграції цифрових явищ у чинну систему без створення окремого «цифрового обороту».

На теоретико-прикладному рівні авторка обґрунтувала концепцію розмежування виключних прав на результати інтелектуальної діяльності та речових прав на матеріальні й віртуальні носії. Запропоновано трактувати віртуальні об'єкти як особливу категорію оборотоздатних активів. Обґрунтовано нову правову конструкцію — «право доступу до віртуального об'єкта» як майнове право, що забезпечує захист користувача в разі втрати контролю над цифровим активом.

Основні положення дисертації були апробовані на профільних наукових заходах: міжнародних конференціях «Крайнівські читання» (2018–2024 рр.), міжвідомчому семінарі з криміналістики та судової експертизи (2022 р.), що свідчить про позитивну експертну оцінку серед наукової спільноти.

Матеріали дослідження повно та всебічно викладено в опублікованих наукових працях. Здобувачем опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 12,3 обліково-видавничих аркуші, з яких 5,6 аркуша належить авторові особисто. Із них: 10 статей — у вітчизняних фахових виданнях зі спеціальності «Державне управління»; 1 стаття — у науковому виданні держави — члена Європейського Союзу; 4 — інші публікації; 5 — тези доповідей на конференціях.

Таким чином, результати дослідження є достовірними, новими та достатньо апробованими, а викладення матеріалу у відкритому доступі свідчить про відкритість і завершеність наукового пошуку.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження Чабанець Тетяни Миколаївни має вагоме значення як для теорії державного управління, так і для практики формування та реалізації політики у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства. Запропоновані авторкою

підходи до модернізації механізмів державного управління сприяють науковому осмисленню нових викликів, пов'язаних із оборотом нематеріальних активів, цифровізацією правовідносин, появою смарт-контрактів, штучного інтелекту, віртуальних об'єктів тощо.

Результати дослідження мають прикладне значення для практики державного управління, зокрема, у діяльності Міністерства економіки України, Національного органу інтелектуальної власності, органів судової експертизи, а також закладів вищої освіти і наукових установ, що здійснюють підготовку кадрів та проводять дослідження у сфері ІВ. Запропоновані рекомендації можуть бути використані при вдосконаленні законодавчої бази, розробленні державних і регіональних програм, підготовці методичних документів щодо захисту прав на об'єкти ІВ.

Практичне застосування дослідження вже реалізоване в роботі Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту України, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, а також у розробці методичних матеріалів і оновленні підходів до проведення судових експертиз. Це свідчить про високу практичну цінність дослідження та можливість його подальшого використання в державній політиці, судочинстві та експертній діяльності.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою розкритий. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

Недоліки і побажання:

1. Попри актуальність і новизну, запропоноване авторкою тлумачення принципів державного управління інтелектуальною власністю як динамічної системи потребує глибшого логіко-структурного обґрунтування. Залишається відкритим питання про внутрішні зв'язки між окремими підсистемами в умовах цифрової трансформації.
2. Удосконалення складу механізмів державного управління інтелектуальною власністю, зокрема, через включення цифрових інструментів, виглядає перспективним, однак потребує емпіричного підтвердження — аналітичних даних або кейсів впровадження таких інструментів в Україні чи за кордоном.
3. Пропозиція щодо запровадження поняття «права доступу до віртуального об'єкта» як нового виду майнового права є інноваційною, але наразі викликає питання щодо її сумісності з чинним цивільним законодавством і загальними засадами права власності.
4. У дисертації розроблено чітку структуру регіональної системи управління інтелектуальною власністю. Однак у дослідженні недостатньо

розкрито механізми координації між блоками, зокрема, між управлінсько-координаційним та інноваційно-відтворювальним елементами системи.

5. Концепція судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності як окремого роду експертиз є важливим внеском у практику. Водночас варто було б доповнити дослідження прикладами практичної реалізації запропонованих методик у конкретних експертних кейсах.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Чабанець Тетяни Миколаївни "Удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні" є завершеним науковим дослідженням, виконаним на вельми актуальну тему. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Чабанець Тетяни Миколаївни "Удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні" відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління, та відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент,

професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного управління,
Поліського національного університету,
д.держ.упр., професор

Н.В. Дацій

